

1 Tõendamiskohustus

1.1 Millised on tõendamiskohustust reguleerivad normid?

Tõendamist ning tõendite esitamist, valimist, kogumist, uurimist ja hindamist tsiviilkohtumenetluses reguleerivad normid on sätestatud tsiviilkohtumenetluse seaduse (*Zakon o parničnom postupku*; edaspidi „ZPP“) artiklites 219–276 (*Narodne novine* (edaspidi „NN“; Horvaatia Vabariigi ametlik väljaanne) nr 53/91, 91/92, 112/99, 129/00, 88/01, 117/03, 88/05, 2/07, 96/08, 84/08, 123/08, 57/11, 25/13 ja 89/14).

Üldjuhul peab pool esitama asjaolud ja tõendid, millel tema nõue põhineb või millega ta vaidlustab vastaspoole väited ja tõendid. See tähendab, et Horvaatia (tsiviilkohtu) menetlusõiguses on asjaolude tuvastamisel ja tõendite esitamisel ülekaalus õigus olla ära kuulatud.

Seetõttu peab pool tõendama endale soodsate ning oma nõuete (ja vastuväidete) aluseks olevate asjaolude esinemist käsitlevate väidete õigsust, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti.

Üldiselt on kohtul õigus tuvastada ainult poolte väidetud asjaolusid ja koguda ainult poolte esitatud tõendeid. Erandina on kohtul õigus (ja kohustus) tuvastada poolte poolt väitmata asjaolusid ja koguda poolte poolt esitamata tõendeid, kui ta kahtlustab, et pooled kavatsevad esitada nõudeid, mida neil ei ole lubatud esitada.

Kui kohus ei saa asjaolu esitatud tõendite põhjal (ZPP artikkel 8) kindlalt tuvastada, otsustab ta asjaolu esinemise üle tõendamiskohustust reguleerivate normide kohaselt.

1.2 Kas on olemas normid, mille alusel on teatavad asjaolud tõendamiskohustusest vabastatud? Millistel juhtudel? Kas tõenditega on võimalik konkreetne õiguslik eeldus ümber lükata?

Tõendid hõlmavad kõiki otsuse tegemisel olulisi asjaolusid.

Asjaolusid, mille pool on menetluse käigus kohtus omaks võtnud, ei ole vaja tõendada, kuid kohus võib määrata, et ka nende asjaolude kohta tuleb esitada tõendeid, kui ta leiab, et neid omaks võttes soovib pool esitada nõuet, mida tal ei ole õigus esitada (ZPP artikli 3 kolmas lõik).

Tõendamiskohustus puudub ka õigusnormide korral, sest lähtutakse eeldusest, et kohus tunneb seadust (*iura novit curia*).

Üldtuntud asjaolusid ei ole vaja tõendada. Lubatud on siiski tõendada, et teatav asjaolu ei ole üldtuntud.

Asjaolusid, mille esinemist eeldab seadus, ei tule tõendada, kuid võib tõendada, et neid ei esine, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti. Ümberlükatavaid eeldusi (*praesumptiones iuris*) käsitlevad normid hõlbustavad seega tõendamist, sest õiguslikult asjakohasele asjaolule tuginev pool ei pea sellise asjaolu esinemist otseselt tõendama. Piisab ümberlükatava eeldusega hõlmatud üldisele õigusnormile tuginemisest. Pool, kes väidab, et ümberlükatava eeldusega hõlmatud üldist normi ei saa konkreetsel juhul kohaldada, peab seda tõendama.

On siiski juhtumeid, mil seaduses eeldatavate asjaolude mitteesinemise tõendamine (*praesumptiones iuris et de iure*) ei ole seaduse kohaselt lubatud ja kohus peab järelutama, et kõnealune õiguslikult asjakohane asjaolu esineb.

1.3 Kui veendunud peab kohus asjaolus olema, et oma otsus sellele asjaolule rajada?

Kohtu ülesanne on veenduda nende asjaolude esinemises või mitteesinemises, millest sõltub seaduse kohaldamine. ZPP ei sisalda sõnaselgeid sätteid tõenäosuse kohta, kuid tõenäosus peaks olema seda suurem, mida olulisemad on võetavad meetmed, võttes arvesse menetlusetappi, milles konkreetse menetlusküsimuse üle arutatakse ja otsustatakse, ning menetluslikke tagajärgi, kui teatavad asjaolud loetakse esinevaks või mitteesinevaks.

Vastavalt tõendite vaba hindamise üldnormile otsustab kohus oma veendumuse kohaselt, millised asjaolud on tõendatud, hinnates kohusetundlikult ja hoolikalt kõiki tõendeid eraldi ja koos ning võttes arvesse kogu menetluse tulemusi.

2 Tõendite kogumine

2.1 Kas tõendite kogumiseks on alati nõutav poolte taotlus või võib kohtunik teatavates olukordades koguda tõendeid ka omal algatusel?

Nagu juba märgitud, on Horvaatia (tsiviilkohtu)menetlus ülekaalukalt pooltevaheline, mis tähendab, et pooled võivad koguda asjaolusid ja tõendeid omal algatusel ning kohus võib poolte poolt väitmata asjaolusid tuvastada ja tõendeid koguda ainult juhul, kui ta kahtlustab, et pooled kavatsevad esitada nõudeid, mida neil ei ole õigust esitada (ZPP artikli 3 kolmas lõik).

2.2 Millised on järgmised sammu, kui poolte taotlus tõendite kogumiseks rahuldatakse?

Kohus otsustab, millised esitatud tõendid kogutakse määravate asjaolude tuvastamiseks.

Kui kohus on võtnud vastu poolte taotluse tõendite kogumiseks, alustab ta tavaliselt nende tõendite kogumist.

Vaidlustes, mida menetleb koda (*vijeće*), kogutakse tõendeid koja põhiistungil. Ometi võib koda mõjuvatel põhjustel otsustada, et teatavad tõendid kogutakse koja esimehe või taotluse saanud kohtu kohtuniku (taotluse saanud kohtuniku) ees. Sel juhul loetakse protokollitud tõendid ette põhiistungil.

Ainukohtunik või koja esimees viib läbi põhistungi, küsitleb pooli ja kogub tõendeid, kuid istungi läbiviimise otsus ei ole kohtule siduv, mis tähendab ka, et talle ei ole siduv otsus poolte esitatud tõendite vastuvõtmise või tagasilükkamise kohta.

2.3 Millistel juhtudel võib kohus tagasi lükata poolte taotluse koguda tõendeid?

ZPP sätete kohaselt lükkab kohus tagasi esitatud tõendid, mida ta ei pea asjakohaseks, ja põhjendab otsuses tagasilükkamist.

ZPP ei sisalda konkreetseid sätteid võimaluse kohta lükata tagasi vastuvõetamatud tõendid või tõendid, mida ei saa kulutõhusalt koguda. Munitsipaalkohtu (*općinski sud*) menetletavates vaidlustes, mille puhul hagihind ei ületa 10 000 kuna, ja kaubanduskohtu (*trgovački sud*) menetletavates vaidlustes, mille hagihind ei ületa 50 000 kuna, võib kohus juhul, kui ta leiab, et vaidluse lahendamiseks oluliste asjaolude tuvastamine oleks ebaproportsionaalselt raske ja kulukas, selliste asjaolude esinemist vabalt hinnata, võttes arvesse poolte esitatud dokumente ja nende antud seletusi, kui kohus kogus tõendeid poolte ärakuulamisega.

ZPPs on sätestatud ka tähtaeg, mille jooksul pooled peavad esitama kõik asjaolud ja pakkuma välja tõendid. Tavalise tsiviilkohtumenetluse käigus peab kumbki pool hagiavalduses või hagi vastuses hiljemalt eelistungil välja tooma kõik oma nõuet toetavad asjaolud, esitama väidetud asjaolude tuvastamiseks vajalikud tõendid ning avaldama arvamust vastaspoole väidetud asjaolude ja esitatud tõendite kohta. Põhiistungil võivad pooled esitada uusi asjaolusid ja tõendeid ainult juhul, kui nende esitamata jätmine enne eelmise istungi lõppu ei olnud nende süü.

Kohus ei võta arvesse uusi asjaolusid ja tõendeid, mida pooled esitavad enda süü tõttu põhiistungil.

Lisateavet tõendite ja tõendite kogumise kohta väiksemate nõuete menetluses saab teabeleheltil „Väiksemad kohtuvaidlused – Horvaatia“.

2.4 Millised on töendamise eri viisid?

ZPPs on sätestatud järgmised töendamisviisid: vaatlus, dokumentaalsed töendid, tunnistajate ja ekspertide ütlused ning poolte seletused.

2.5 Millised on tunnistaja ütlustega töendamise meetodid ja kas need erinevad meetoditest, mida kasutatakse eksperdi arvamusega töendamisel? Millised on kirjalike töendite esitamise ja ekspertisarvande/eksperdiarvamuse kohta kehtivad nõuded?

Tunnistaja on füüsiline isik, kes suudab anda töendatavate asjaolude kohta teavet. Tunnistajad kuulatakse üle eraldi ja teiste, hiljem üle kuulatavate tunnistajate juuresolekuta, ning nad on kohustatud vastama suuliselt.

Tunnistajat teavitatakse kõigepealt, et ta on kohustatud rääkima tõtt ega tohi midagi rääkimata jätta. Seejärel hoiatatakse teda valeütluste andmise tagajärgede eest. Lisaks sellele küsitakse tunnistajalt alati, kuidas talle on teatavaks saanud asjaolud, mille kohta ta ütlusi annab.

Eksperdiil peavad olema samad omadused nagu tunnistajal, st ta peab suutma tähele panna, meelde jätta ja edasi anda, ning lisaks peavad tal olema ka eriteadmised.

Teatavad kohtukutse saanud eksperdid peavad kohtusse ilmuma ning esitama oma järeldused ja arvamuse.

Ekspertide ülesanne on seega teha järeldusi ja esitada arvamused. Kohus määrab, kas eksperdid esitavad oma järeldused ja arvamuse ainult suuliselt kohtuistungil või ka kirjalikult enne kohtuistungit. Kohus määrab kirjalike järelduste ja arvamuse esitamise tähtaja, mis ei tohi ületada 60 päeva.

Ekspert peab oma arvamust alati selgitama.

Kohus toimetab kirjalikud järeldused ja arvamuse pooltele kätte hiljemalt 15 päeva enne kohtuistungit, mille käigus nad ära kuulatakse.

ZPPs ei eristata tunnistajate ja ekspertide ülekuulamise menetlusi ning seetõttu ei sisalda see eraldi menetlussätteid.

Kirjalike töendite puhul peavad pooled ise esitama oma väiteid töendava dokumendi.

Riigiasutuse poolt tema pädevuse raames ja ettenähtud vormis väljastatud dokument ning juriidilise või füüsilise isiku poolt talle seadusega või seadusel põhineva määrusega antud avaliku pädevuse teostamisel ettenähtud vormis väljastatud dokument (avalik dokument) loetakse selles kinnitatud või sellega reguleeritud asjaolude õigsuse tõendiks.

Muudel dokumentidel on sama tõendusjõud, kui nende tõendusjõud on erinormide kohaselt samaväärne avalike dokumentide tõendusjõuga.

Lubatud on töendada, et avalikes dokumentides mainitud asjaolud ei vasta tõele või et dokument ei ole koostatud nõuetekohaselt.

Kui kohus kahtleb dokumendi ehtsuses, võib ta küsida selle dokumendi väidetavalt välja andnud asutuse arvamust.

Kui rahvusvahelises lepingus ei ole sätestatud teisiti, on välisriigi nõuetekohaselt tõestatud avalikel dokumentidel vastastikkuse tingimusel sama tõendusjõud nagu omamaistel dokumentidel.

ZPPs on sätestatud ka kohustus esitada dokumente, olenevalt sellest, kas dokument on kohtusse kutsutava poole, vastaspoole, avaliku sektori asutuse, avalikku pädevust teostava organisatsiooni või kolmanda isiku (füüsiline või juriidiline isik) valduses.

2.6 Kas mõni töendamisviis on teistest suurema tõendusjõuga?

Horvaatia (tsiviilkohtu)menetluses kohaldatava töendite vaba hindamise üldnormi kohaselt otsustab kohus oma veendumuse kohaselt, millised asjaolud on tõendatud, hinnates kohusetundlikult ja hoolikalt kõiki töendeid eraldi ja koos ning võttes arvesse kogu menetluse tulemusi.

Seega puudub norm, mille kohaselt oleksid teatavad töendid teistest kaalukamad või olulisemad, kuigi praktikas peetakse dokumente usaldusväärsemateks (kuid mitte olulisemateks) kui muid töendeid (tunnistajate ütlused, poolte seletused).

2.7 Kas teatavate asjaolude töendamiseks on kohustuslikud kindlad töendamisviisid?

Ei, ZPPs ei ole sätestatud, et teatavate asjaolude tuvastamiseks oleksid kohustuslikud teatavad töendamisviisid. Pooltevahelise põhimõtte kohaselt on pooltel õigus esitada töendeid ja kohus hindab, milliseid esitatud töendeid ta kogub asjakohaste asjaolude tuvastamiseks.

2.8 Kas seadus kohustab tunnistajaid ütlusi andma?

Kõik kohtusse tunnistajaks kutsutud isikud on kohustatud kohtusse ilmuma ja ütlusi andma, kui ZPPs ei ole sätestatud teisiti. Seega on tunnistajaks olemine, st kohtusse ilmumine, ütluste andmine ja tõe rääkimine, kõigi üldine kohustus. Tunnistajad, kes ei suuda kõrge vanuse, haiguse või raske füüsilise puude tõttu kohtusse ilmuda, kuulatakse üle nende kodus.

2.9 Millistel juhtudel võivad nad keelduda ütluste andmisest?

Isikut, kes rikuks ütlusi andes ameti- või sõjasaladusega seotud konfidentsiaalsuskohustust, ei või tunnistajana üle kuulata, kuni pädev asutus vabastab ta sellest kohustusest.

Tunnistaja võib keelduda ütluste andmisest:

- asjaolude kohta, mille pool on usaldanud talle kui oma volitatud esindajale;
- asjaolude kohta, mille pool või muu isik on usaldanud tunnistajale pihisaladusena;
- asjaolude kohta, mis on tunnistajale teatavaks saanud tema advokaadi-, arsti- või muu kutse- või ametitegevuse käigus, kui selle kutse- või ametitegevuse käigus saadud teabe suhtes kehtib konfidentsiaalsuskohustus.

Ainukohtunik või koja esimees teavitab neid isikuid võimalusest keelduda ütluste andmisest.

Tunnistaja võib keelduda üksikutele küsimustele vastamisest, kui selleks on mõjuvaid põhjuseid, eelkõige kui nendele vastamine põhjustaks talle endale või tema mis tahes astme otsejoones sugulasele või kuni kolmanda astme küljoones sugulasele, abikaasale või kuni teise astme hõimlasele – isegi kui abielu on lõppenud – või eestkostjale või eestkostetavale, lapsendajale või lapsendatule suurt häbi, olulist varalist kahju või süüdistuse esitamist.

Ainukohtunik või koja esimees teavitab tunnistajat, et ta võib keelduda esitatud küsimustele vastamast.

2.10 Kas isikut, kes keeldub tunnistamast, võib karistada või sundida ütlusi andma?

Jah, võib. Kui nõuetekohaselt kohtusse kutsutud tunnistaja jääb selgituseta ilmumata või lahkub ülekuulamiseks ettenähtud kohast loa või mõjuva põhjusega, võib kohus kohaldada tema suhtes sundtoomist tema enda kulul ja määrata ka rahaträhvi vahemikus 500–10 000 kuna.

Kui tunnistaja ilmub kohale, kuid keeldub ütlusi andmast või teatavatele küsimustele vastamast, kuigi teda on teavitatud selle tagajärgedest, ja kohus peab vastamisest keeldumist põhjendamatuks, võib ta määrata rahaträhvi vahemikus 500–10 000 kuna. Kui tunnistaja keeldub jätkuvalt ütlusi andmast, võib kohus kohaldada aresti. Tunnistaja suhtes kohaldatakse aresti seni, kuni ta nõustub ütlusi andma või kuni tema ütlused muutuvad tarbetuks, kuid mitte kauem kui üks kuu.

Kui tunnistaja oma puudumist hiljem selgitab, tühistab kohus trahviotsuse ja võib tunnistaja kulude tasumisest osaliselt või täielikult vabastada. Kohus võib trahviotsuse tühistada ka juhul, kui tunnistaja nõustub hiljem ütlusi andma.

2.11 Kas on isikuid, keda ei saa tunnistajana üle kuulata?

Punktis 9 on esitatud teave ameti- või sõjasaladustega seotud erandi kohta üldisest ütluste andmise kohustusest, st eritegevusi tegevate isikute õiguse kohta ütluste andmisest keelduda ja õigusest keelduda vastamast konkreetsetele küsimustele.

Üldjuhul võib tunnistajana üle kuulata ainult isikuid, kes suudavad anda töendatavate asjaolude kohta teavet, ja kohus otsustab isiku suutlikkuse üle ütlusi anda juhtumipõhiselt.

Isik ei saa olla tunnistaja, kui ta on poolena või poole õigusesindajana menetlusega otseselt seotud. Poole volitatud esindajat võib seevastu tunnistajana üle kuulata.

2.12 Milline on kohtuniku ja poolte roll tunnistaja ülekuulamisel? Millistel tingimustel võib tunnistaja üle kuulata videokonverentsi vahendusel või muude tehniliste vahendite abil?

Iga tunnistaja tuleb üle kuulata eraldi ja hiljem üle kuulatavate tunnistajate juuresolekuta. Tunnistaja on kohustatud vastama suuliselt.

Tunnistajat teavitatakse kõigepealt, et ta on kohustatud rääkima tõtt ega tohi midagi rääkimata jätta. Pärast seda hoiatatakse teda valeütluste andmise tagajärgede eest.

Seejärel palutakse tunnistajal öelda oma ees- ja perekonnanimi, isikukood, isanimi, elukutse, aadress, sünnikoht, vanus ja suhe poolega.

Pärast neid üldisi küsimusi palutakse tunnistajal rääkida kõik, mida ta teab asjaoludest, mille kohta ta ütlusi annab, ning hiljem võidakse talle kinnitamise, täiendamise või selgitamise huvides küsimusi esitada. Suunavaid küsimusi ei ole lubatud küsida.

Tunnistajalt küsitakse alati, kuidas talle on teatavaks saanud asjaolud, mille kohta ta ütlusi annab.

Tunnistajaid, kelle ütlused on oluliste asjaolude puhul üksteisega vastuolus, võib vastastada. Neid küsitletakse ühekaupa seoses iga vastuolulise asjaoluga ja nende vastused protokollitakse.

Horvaatia Vabariigis puuduvad eraldi sätted ütluste võtmise kohta videokonverentsi vahendusel. Sellise ülekuulamismeetodi aluseks võivad siiski olla ZPP artiklid 126a–126c, mille kohaselt on lubatud kohtuistungite helisalvestamine. Salvestamisotsuse teeb kohus omal algatusel või poole taotlusel.

Helisalvestise säilitamise ja edastamise meetodit, tehnilisi tingimusi ja salvestamisviisi reguleerib kohtu kodukord.

3 Tõendite hindamine

3.1 Kas asjaolu, et pool on saanud tõendid ebaseaduslikul teel, seab kohtule otsuse tegemisel piiranguid?

ZPP ei sisalda eraldi sätteid ebaseaduslikult saadud tõendite kohta. Õiguslik alus sisaldub siiski Horvaatia Vabariigi põhiseaduse (*Ustav Republike Hrvatske*) (NN nr 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14) artiklis 29, milles on sätestatud, et ebaseaduslikult saadud tõendeid ei tohi kohtumenetluses kasutada.

ZPPs on üksnes sätestatud, et kohus ei tohi võtta arvesse poolte taotlusi, mis on vastuolus kohustuslike eeskirjade ja üldiste kõlblusnormidega.

3.2 Kas minu kui poole antud seletusi võetakse tõendina arvesse?

Pooli ei saa tunnistajana üle kuulata, kuid ZPPs on siiski sätestatud poolte ärakuulamine kui üks tõendamisviisi muude tõendite puudumisel või kui kohus peab seda muudest esitatud tõenditest hoolimata oluliste asjaolude tuvastamiseks vajalikuks.

ZPP sätteid tunnistajatelt ütluste võtmise kohta kohaldatakse poolte ärakuulamise suhtes, kui ei ole sätestatud teisiti.

Viimati uuendatud: 19/12/2018

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õiguslase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õiguslase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.